

TRAKYA BÖLGESİNDE YER ALAN ÜNİVERSİTELER BAĞLAMINDA YÜKSEKÖĞRETİMDE TARİH LİSANS PROGRAMLARI

Erol AKCAN*

Öz

Türkiye'deki üniversitelerin bünyesinde çok sayıda tarih bölümü bulunmakta ve her yıl önemli sayıda öğrenci bu bölümlerden mezun olmaktadır. Tarih bölümüne yerleşen öğrencilere bu bölümlerde hangi dersler ne şekilde okutulmaktadır? İlgili bölüme ait lisans öğretim programında hangi dersler zorunlu veya seçmeli olarak verilmektedir? Lisans programında tarih disiplinin dışında başka alanlarla ilgili derslere yer verilmekte midir? İncelenen lisans programlarının benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir? Bu çalışmada buna benzer sorulara yanıt bulabilmek için Trakya sınırları içerisinde yer alan Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli illerindeki yüksek öğretime ait üniversitelerin tarih bölümü lisans programları karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Bu üç üniversitenin devlet üniversitesi olması, aynı mevzuata bağlı olmaları, birbirine yakın coğrafyada kurulmaları gibi hususlar karşılaştırma yapma imkanını kolaylaştırmıştır. Bu çalışmada, üç üniversitenin internet adreslerinde yayımlanan lisans programı ve içerikleri kullanılmıştır. Bunun dışında konumuzla ilgili diğer kaynaklardan da yararlanılmıştır. Çalışmada etik ihlali gerektirecek bir durum söz konusu olmamıştır. Bu çalışmayla tarih bölümünde öğrenimlerine devam edecek öğrencilere, onları nasıl bir lisans programının beklediği konusunda ön bilgi vermek, başka bölgelere ve üniversitelere odaklanan benzer çalışmalara öncülük etmek hedeflenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, bu üç tarih bölümünün lisans programlarında benzerlik ve farklılıklarla karşılaşmıştır. Tarih biliminin yöntemine dair verilen derslerin isimleri ve bu dersler için ayrılan süre, programdaki ders sayısı her üç bölüm programında farklıdır.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, Tarih Lisans Programları, Namık Kemal Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi.

Within The Context Of Universities In The Region Of Thrace History Undergraduate Programs In Higher Education

Abstract

Universities in Turkey have many history departments and every year a significant number of students graduate from these departments. Which courses are taught to the students who are placed in the history department? Which courses are offered as compulsory or elective in the undergraduate curriculum of the relevant department? Are courses related to other fields apart from the discipline of history included in the undergraduate program? What are the similarities and differences of the examined undergraduate programs? In this study, in order to find answers to similar questions, the undergraduate programs of the history departments of higher education universities in Edirne, Tekirdağ and Kırklareli provinces within the borders of Thrace were examined comparatively. The fact that these three universities are state universities, they are subject to the same legislation, and the fact that they are located in close geography to each other has made it easier to make comparisons. In this study, the undergraduate program and its contents published on the internet addresses of three universities were used. Apart from this, other sources related to our subject were also used. There was no case that necessitated an ethical violation in the study. With this study, it is aimed to give preliminary information about what kind of undergraduate program awaits students who will continue their education in the history department, and to pioneer similar studies focusing on other regions and universities. As a result of the study, similarities and differences were encountered in the undergraduate programs of these three history departments. The names of the courses given on the method of history science, the time allocated for these courses, the number of courses in the program are different in each of the three department programs.

Keywords: Higher Education, History Undergraduate Programs, Namık Kemal University, Trakya University, Kırklareli University.

* Doç. Dr. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi. E-posta: eerolakcan@gmail.com

GİRİŞ

Türkiye’deki devlet üniversitelerinin bünyesinde çok sayıda tarih bölümü bulunmaktadır. Bu bölümlere yerleşen öğrenci sayısı, her geçen gün artmaktadır. Öğrencilerin tarih bölümlerine yerleşebilmek için üniversite sınavında almaları gereken puan ve elde etmeleri gereken net sayısı da bölüme göre değişkenlik göstermektedir. Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) 2018 yılında yayımladığı veriler temel alınarak yapılan bir çalışmada, bu bölümlere yerleşen öğrencilerin hangi derslerden kaç net yaptıkları görülmektedir (Aktaş ve Aktaş, 2019: 484-486). Bu bilgilerden hareketle, tarih bölümlerine yerleşen bütün öğrencilerin üniversite sınavında aynı başarıyı göstermek zorunda olmadığını, bu durumun yerleşilen üniversite veya bölüme göre değişkenlik gösterdiği söylenebilir.

Bir öğrencinin içinde yaşadığı toplumun ve başka toplumların kültürlerini anlamasında, bugüne ve dünyaya olan bakışının şekillenmesinde almış olduğu tarih öğreniminin rolü inkâr edilemez. Bundan dolayı öğrencinin öğrenim gördüğü bölümde aldığı derslerle tarihe ve dünyaya olan bakışı arasında bağlantı vardır. Ayrıca, tarih bölümüne yerleşen öğrenciye, yaşadığı çağın ve toplumun ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilerin kazandırılmasında, iş bulabilme imkanının kolaylaştırılmasında aldığı eğitimin çok büyük etkisi vardır. Bu açıdan bakıldığında, yüksek öğretimdeki tarih öğretiminin önemli ayaklarından birini, eğitim programı oluşturur. Öğrenciye, hedeflenen bilgi ve becerilerin kazandırılmasında eğitim programı ve bu programın içeriği önemli bir işlev görmektedir. (Acun, 2020: 235-236). Bu çalışma, yüksek öğrenimin statik ayağını oluşturan program üzerine odaklanmıştır.

Bu düşüncelerden hareketle bu çalışmada Türkiye’deki üç devlet üniversitesinin bünyesinde bulunan tarih bölümü lisans programları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu üniversitelerin tarih bölümlerine kuruluş tarihleri açısından bakıldığında Trakya Üniversitesi Tarih Bölümü’nün (T.Ü. Tarih Bölümü) 1989 tarihinde (<https://tarih.trakya.edu.tr>. 2023a), Namık Kemal Üniversitesi Tarih Bölümü’nün (NKÜ Tarih Bölümü) 2007 tarihinde (<http://fened-t.web.nku.edu.tr>. 2023), Kırklareli Üniversitesi Tarih Bölümü’nün (KLÜ Tarih Bölümü) ise 2009 tarihinde (<https://tarih.klu.edu.tr>. 2023), kurulduğu anlaşılmaktadır. Kuruluş ve ilk lisans öğrencilerini aldıkları tarih itibariyle bakıldığında T.Ü. Tarih Bölümü’nün diğer iki bölüme göre daha eski olduğu görülmektedir. Her üç bölümde Eskiçağ, Ortaçağ, Yeniçağ, Yakınçağ, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Genel Türk Tarihi anabilim dalları bulunmaktadır. Yine her üç bölümden mezun olmak için öğrencinin dört yıl süreyle öğrenim görmesi, her dönemde zorunlu ve seçmeli derslerden oluşan 30 AKTS ve sekiz dönemin de sonunda toplam 240 AKTS ders alması gerekir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, belge analizi yöntemi kullanılmıştır. Belge incelemesi, tarihçilerin kullandığı bir yöntemdir. Belge incelemesinde araştırmacı ihtiyacı olan veriyi gözlem veya görüşme yapmadan elde edebilir (Kral, 2020: 5-8). Bu doğrultuda çalışmanın konusunu teşkil eden üç devlet üniversitesinin tarih bölümü lisans programları incelenmiştir. İncelenen bu programlarda okutulan dersler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur. Böylelikle bu bölümleri tercih ederek tarih öğrenimi almak isteyen öğrencilere, kendilerini nasıl bir lisans programı beklediği konusunda ön bilgi vermek, farkındalık yaratmak ve bundan sonra benzer çalışmalara öncülük etmek amaçlandı. Bu konular üzerine yapılan çalışmaları bir araya getiren bibliyografya çalışmaları incelendiğinde, program içeriklerine dair yapılan çalışmaların ağırlık merkezini örgün eğitimin ilköğretim ve lise kademelerinin oluşturduğunu, yüksek öğretimdeki tarih lisans programlarına dönük çalışmaların yeterli olmadığı görülecektir (Öztürk- Şimşek, 2013: s. 110-145; Aydemir, 2012: s. 843-863). Bu çalışma, bu anlamda alanında yapılan ilk çalışmalardan biridir. Ramazan Acun’un çalışması ise Türkiye’deki bir üniversite ile Amerika’daki bir üniversitenin tarih lisans programını karşılaştırmalı

şekilde incelemesi, tarih öğreniminin diğer öğelerini de dikkate alması açısından farklılık göstermektedir (Acun, 2020: 232-247).

BULGULAR

Her üç üniversitenin tarih bölümü lisans programının ilk yılının bahar ve güz dönemine bakıldığında YÖK'ün zorunlu tuttuğu Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ve Yabancı Dil derslerine yer verildiği görülmektedir. Bu derslerle birlikte ele alındığında T.Ü. Tarih Bölümü'nün programında zorunlu ve seçmeli dersler birlikte öğrenci, birinci sınıfın her iki döneminde toplam 10 (on) ders almaktadır (<https://tarih.trakya.edu.tr>. 2023b). Aksi bir gösterim söz konusu olmadığı takdirde bütün çalışma boyunca ilgili bölümün programıyla ilgili bilgiler bu linkten alınmıştır). Zorunlu YÖK derslerinin dışında bahsi edilen bölümde birinci sınıfta Tarihe Giriş-I-II, Tarih Bibliyografyası I-II, İslam Öncesi Türk Tarihi-I-II, Büyük Selçuklu Tarihi I-II, Osmanlı Türkçesi I-II dersleri zorunlu olarak okutulurken, iki ders, seçmeli havuzundan öğrencinin seçimine bırakılmıştır. Seçmeli dersler havuzunda ise Eski Ön Asya Tarihi I-II, İslam Tarihi I-II, Medeniyet Tarihi I-II, Anadolu Beylikleri I-II, Sosyal Bilimlere Giriş I-II yer almaktadır.

NKÜ Tarih Bölümü'nde birinci sınıfın ilk döneminde seçmeli dersle birlikte 11, ikinci döneminde ise 10 ders bulunmaktadır. Zorunlu YÖK derslerinin dışında birinci sınıfın güz döneminde Eski Mezopotamya Tarihi, Eski Yunan Tarih Yazıcılığı, İslam Tarihi-I, Orta Asya Türk Tarihi-I, Tarih Metodolojisi-I, Osmanlıca-I, Kariyer Planlama dersleri zorunlu olarak okutulmaktadır. Aynı bölümün bahar dönemi programında zorunlu YÖK dersleri dışında Eski Mısır Tarihi, Eski Roma Tarih Yazıcılığı, İslam Tarihi II, Orta Asya Tarihi-II, Tarih Metodolojisi II, Osmanlıca II dersleri zorunlu olarak yer alırken seçmeli dersler havuzundan öğrenciye seçmeli 1 ders alma hakkı tanınmıştır (<http://bilgipaketi.nku.edu.tr>. 2023). İlgili bölümün programıyla ilgili bütün bilgiler aksi belirtilmediği takdirde bu adresten alınmıştır).

İlgili bölümün birinci sınıf güz dönemi seçmeli ders havuzunda Antik Pers Tarihi ve Kültürü, Mesleki İngilizce I, Oğuzlar, Rusça I dersleri yer alırken bahar döneminde Akademik Sunum ve İletişim Becerileri, Arapça II, İslam Öncesi Türklerde Sosyal ve Kültürel Yapı, Mesleki İngilizce II, Rusça II dersleri bulunmaktadır.

KLÜ Tarih Bölümü'nün birinci sınıf güz döneminde zorunlu YÖK derslerinin dışında Temel Bilgi Teknolojisi Kullanımı, Osmanlı Türkçesi-I, Orta Asya Türk Tarihi-I, Eski Ön Asya Tarihi, Tarih Bilimine Giriş dersleri; bahar döneminde ise Osmanlı Türkçesi-II, Orta Asya Türk Tarihi-II, İslam Tarihi I, Eski Batı Tarihi dersleri okutulmaktadır. Bölümün birinci sınıfında seçmeli ders olmadığı gibi güz döneminde öğrenci toplam 8, bahar döneminde ise 7 ders almaktadır (<https://fef.klu.edu.tr>.2023). Aksi belirtilmediği takdirde bölümün programıyla ilgili bütün bilgiler bu adresten alınmıştır).

Her üç bölümün tarih bölümü birinci sınıf programına birlikte bakıldığında benzerlikler ve farklılıklar dikkat çekmektedir. Söz konusu bölümlerin birinci sınıf programında okutulan derslerin dönemlik AKTS'leri eşit olmasına rağmen ders sayıları farklıdır. T.Ü. Tarih Bölümü'nün birinci sınıfında öğrenci toplamda 20 ders alırken, NKÜ Tarih Bölümü'nde bu sayı 21, KLÜ Tarih Bölümü'nde ise 15'tir. Ders sayısı bakımından her üç bölümde denklik olmadığı açıktır.

T.Ü Tarih Bölümü'nün ikinci sınıf programında öğrenciler güz ve bahar döneminde toplam 21 ders almaktadır. Güz döneminde öğrencilere Ortaçağ Avrupa Tarihi, Osmanlı Tarihi I (14. 15.yy), Meşrutiyetten Cumhuriyete Fikir Hareketleri I, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'nin Sosyo-Kültürel ve İktisadi Hayatı I, İlk İslam Türk Devletleri Tarihi I, Moğollar I, Osmanlı Teşkilat Tarihi (Merkez) I dersleri zorunlu dersler kategorisinde okutulmaktadır. Öğrenciler bu dönemde biri alan dışı olmak üzere toplam üç seçmeli ders alabilecektir. Seçmeli ders havuzuna bakıldığında Eski Anadolu Tarihi I, Osmanlı Paleografyası I, Bilim Tarihi I, Tarih Araştırmalarında Bilgisayar Kullanımı I, Ortadoğu Türk Devletleri I, Mesleki İngilizce I, Uluslararası Politikalar Analizi I, Türk

Düşünce Tarihi I, Doğu Avrupa Türk Tarihi I adları altında dokuz ders yer almaktadır. Bahar döneminde ise güz döneminden farklı olarak Orta Çağ Avrupa Tarihi programda yer almamaktadır. Osmanlı Merkez Teşkilatı (Taşra) ibaresiyle verilmektedir. Seçmeli derslerde ise Ortaçağ Avrupa Medeniyeti adıyla eklenen ders dışında önemli bir farklılık bulunmamaktadır.

NKÜ Tarih Bölümü'nün ikinci sınıf güz döneminde zorunlu ders olarak Anadolu Kent Tarihi-I, Eskiçağ Anadolu ve Trakya Tarihi I, Osmanlı Tarihi (1299-1453) I, Selçuklu Tarihi I, Tarih Metinleri I dersleri yer almaktadır. Bölüm programında yer alan Bizans Tarihi I, İlk Türk İslam Devletleri Tarihi-I, İslam Sanatı ve Mimarlığı, Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimler ve Rusya Tarihi I, Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi, Türk Dış Politikası, Uygarlık Tarihi, Üniversite Genel Seçmeli Dersler gibi seçmeli derslerden öğrenci üç tanesini seçebilecektir. Bahar döneminde ise güz dönemindeki zorunlu dersler (II) şeklinde verilmektedir. Seçmeli dersler arasında yukarıdaki derslerden Bizans Tarihi, İlk Türk İslam Devletleri Tarihi, Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimler ve Rusya Tarihi, Türk Dış Politikası (II) şeklinde programda bulunmaktadır. İkinci sınıfta her dönem 5'i zorunlu 3'ü seçmeli olmak üzere öğrenci toplam sekiz ders alabilecektir.

KLÜ Tarih Bölümü'nün ikinci sınıf güz ve bahar döneminde yedi olmak üzere toplamda 14 ders zorunlu olarak okutulmaktadır. Programda seçmeli ders yer almamaktadır. Güz döneminde İngilizce III, Osmanlı Tarihi-I, Büyük Selçuklu Tarihi, Osmanlı Tarihi Metinleri-I, İlk Müslüman Türk Devletleri Tarihi, Türk İktisat Tarihi, İslam Tarihi II dersleri yer alırken bahar döneminde Osmanlı Tarihi II, Anadolu Selçuklu Tarihi, Osmanlı Tarihi Metinleri II, Avrupa Tarihi, Anadolu Beylikleri Tarihi, Türk İktisat Tarihi II, 20. Yüzyıl Türkiye Tarihi-I dersleri yer almaktadır.

Üç bölümün ikinci sınıf programında dikkati çeken ilk husus, ders sayılarındaki farklılıktır. T.Ü. Tarih Bölümü'nün programında öğrenci 30 AKTS'yi doldurmak için 10 ders almak zorunda kalırken bu sayı diğer iki bölümde daha düşüktür. Bölüm programındaki derslere kronolojik ve coğrafi çerçeveden bakıldığında dikkat çeken noktalar vardır. Her üç bölüm programında yer alan ikinci sınıf dersleri ağırlıklı olarak Türk tarihine ve Türkiye'nin tarihine odaklanmaktadır.

T.Ü. Tarih Bölümü'nün üçüncü sınıf güz döneminde Osmanlı Tarihi (16-17 yy) III, Orta Asya Türk Tarihi I, Türk İslam Medeniyeti I, Millî Mücadele'de Türk-Ermeni İlişkileri, Türkiye ve Balkanlar (19-20) I, Türk Selçuklu Tarihi I, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I dersleri zorunlu olarak yer almaktadır. Öğrenciye biri alan dışı seçmeli olmak üzere toplam üç ders seçme hakkı tanınmıştır. Dönem boyunca öğrenci toplam 10 ders almaktadır. Seçmeli dersler listesinde Grek ve Roma Tarihi I, Bizans Tarihi I, Osmanlıca (Tarih Metinleri) I, Tarih Araştırmalarında Bilgisayar Kullanımı III, Mesleki İngilizce III, Türkiye- AB İlişkileri I, Uluslararası Kurumlar ve Türkiye I, Osmanlı İktisat Tarihi I, Haçlı Devletleri Tarihi I, 19. Yüzyıl Türk Dünyası I, Türk-Rus Münasebetleri I dersleri bulunuyor. Bahar döneminde ise aynı dersler önlerine sayılar eklenmek suretiyle aynen okutuluyor. Seçmeli derslerle birlikte toplam ders sayısı bahar döneminde de 10'dur.

NKÜ Tarih Bölümü'nün üçüncü sınıf güz döneminde Balkan Tarihi I, Ege ve Yunan Tarihi I, Osmanlı Tarihi (1453-1789) I, Türk Modernleşme Tarihi I, Yeniçağ Avrupa Tarihi I, dersleri zorunlu olarak okutulmaktadır. Bu zorunlu derslerin yanında öğrenciye şu derslerden üç tanesini seçme hakkı tanınmıştır: Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi, Arapça V, Klasik Mitoloji, Osmanlı Paleografyası ve Diplomatası I, Türk Harp Tarihi I, Türk Sanat Tarihi I. Seçmeli derslerle birlikte toplam dönemde verilen ders sayısı 8'dir. Bahar döneminde aynı dersler (II) şeklinde aynen zorunlu olarak verilmektedir. Seçmeli dersler listesinde güz döneminden farklı olarak Tarih Felsefesi eklenmiştir.

KLÜ Tarih Bölümü'nün üçüncü sınıf güz programında Osmanlı Tarihi-III, Osmanlı Arşiv Vesikaları I, 20. Yüzyıl Türkiye Tarihi-II, Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi I dersleri zorunlu dersler arasında yer almaktadır. Bu zorunlu derslerin yanında öğrenciye seçmeli ders listesinde yer alan şu derslerden üç tanesini seçme hakkı tanınmıştır: Tarihi Coğrafya I, İslamiyet

Öncesi Türk Kültür Tarihi, Uygarlık Tarihi, İktisat Tarihi, Şehir Tarihi I, Ortaçağ Tarihi Kaynakları, Endülüs Bilim ve Kültür Tarihi, Osmanlı Sosyal Tarihi I, Yeniçağ Tarihi Metinleri, 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Roma Tarihi. Aynı bölümün bahar dönemi programında zorunlu dersler arasında yer alan 20. Yüzyıl Türkiye Tarihi'nin yerine Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Tarihi getirilmiştir. Diğer dersler aynen kalmıştır. Seçmeli derslerin listesinde ise Dinler Tarihi, Türk Denizcilik Tarihi, Doğal Afetler ve Salgınlar Tarihi gibi yeni dersler ilave edilmiştir. Bölüm programında güz ve bahar döneminde yedi şer olmak üzere toplamda 14 ders yer almaktadır. Bu derslerden dördü zorunlu üçü seçmelidir.

T.Ü Tarih Bölümü'nün dördüncü sınıf güz döneminde Osmanlı Tarihi (18-20 yy) V, XX. Yüzyıl Türk Dünyası I, Tarih Araştırmalarında Metod I, Orta Asya Türk Tarihi III, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi III, Türkiye ve Balkanlar (19-20 yy) II, Bitirme Ödevi (Yıllık) zorunlu dersleri zorunlu dersler arasında yer alıyor. Öğrencilerin Selçuklu Teşkilat Tarihi I, Mesleki İngilizce V, 19. Yüzyıl Dünya Tarihi, Güncel Olayların Tarihi Bakımdan Tahlili-I, Türk Kültür Tarihi I, Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası I, Yakınçağ Avrupa Tarihi I, Türk Eğitim Tarihi I (19. ve 20. Yüzyıl Osmanlı Eğitim Sistemi ve Kurumları), Türk Tarih Yazıcılığı-I derslerinden üç tanesini seçme hakkı bulunmaktadır. Bölümün bahar dönemi derslerine bakıldığında aynı zorunlu ve seçmeli derslerin (II), Osmanlı Tarihi'nin ise (VI) şeklinde aynen devam ettirildiği görülür. Her iki dönemde ders sayısı 10'dur.

NKÜ Tarih Bölümü'nün dördüncü sınıf güz dönemi zorunlu dersleri arasında Bitirme Ödevi I, Osmanlı Tarihi (1789-1918) I, Roma Tarihi I, Tanzimat Dönemi Merkez ve Taşra Teşkilatı I, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I dersleri yer alıyor. Öğrencilerin I. Dünya Savaşı Tarihi, Millî Mücadele Tarihi I, Ortaçağ Bilim ve Eğitim Tarihi I, Osmanlı Arşiv Belgeleri I, Sanat ve Mimarlık Tarihi I, Tarihi Vesikaları Araştırma ve İnceleme I, Türk Demokrasi Tarihi I derslerinden üç tanesini seçme hakkı vardır. Bölümün bahar dönemi programında aynı zorunlu dersler (II) şeklinde devam ettiriliyor. Seçmeli derslerin arasında yukarıdaki derslerin dışında Safevi Devleti Tarihi, Tarih Felsefesi gibi dersler ilave edilmiştir. Her iki dönemde öğrenciler 5'i zorunlu 3'ü seçmeli olmak üzere toplam 8 ders almaktadır.

KLÜ Tarih Bölümü'nün dördüncü sınıf güz dönemi zorunlu dersleri Çağdaş Dünya Tarihi I, Türk Modernleşme Tarihi-I ve Tarih Yazımı'dır. Bu zorunlu derslerin dışında öğrenciye şu listeden dört dersi seçme hakkı tanınmıştır: Türk Dış Politikası, Türk Basın Tarihi, Yeniçağ Tarihi Kaynakları, Sömürgecilik Tarihi, İktisadi Düşünce Tarihi, Çağdaş Türk Dünyası Tarihi-I, Osmanlı Diplomatikası I, 20. Yüzyıl Türkiye İktisat Tarihi, Türk Düşünce Tarihi, Osmanlı Mimarisi ve Sanat Tarihi, Tanzimat Dönemi Osmanlı Tarihi Semineri, İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi I, Tarih Felsefesi, İnkılap Tarihi Semineri, Osmanlı İlmiye Teşkilatı. Bahar dönemi derslerinde Tarih Yazımı'nın yerini Bitirme Ödevi almıştır. Bunun dışında diğer zorunlu derslerde bir farklılık yoktur. Seçmeli ders listesine güz döneminde olmayan Tarih Sosyolojisi, Rusya Tarihi, Hukuk Tarihi gibi dersler ilave edilmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

İncelenen üç programa birinci sınıf programında yer alan dersler açısından bakıldığında her üç bölümde benzerlikler ve farklılıklar göze çarpar. Örneğin, Osmanlı Türkçesi ve Orta Asya Türk Tarihi/İslam Öncesi Türk Tarihi her üç bölümün birinci sınıfında okutulmaktadır. İsimleri farklı olmakla birlikte birinci sınıfta Tarihe Giriş, Tarih Metodolojisi, Tarih Bilimine Giriş, Tarih Bibliyografyası gibi tarih ilminin usulüne ve kaynaklarına dönük derslerin zorunlu dersler arasında okutulduğu görülür. Birinci sınıfta her üç bölümde Eskiçağ Tarihi'ne ait dersler farklı isimlerle verilmektedir. Bu noktada dikkat çeken husus, NKÜ Tarih Bölümü ve KLÜ Tarih Bölümü'nde eskiçağa ait dersler zorunlu dersler arasında yer alırken T.Ü Tarih Bölümü'nde bu zaman dilimine ait dersin Eski Ön Asya Tarihi I-II şeklinde seçmeli olarak verilmesidir. Bahsi edilen bölümde

öğrencilere sadece iki dersi seçme hakkı tanındığı dikkate alınır, bu bölümdeki öğrencilerin en azından bir kısmının birinci sınıfta eskiçağa ait bir ders göremeyeceği sonucuna ulaşılabilir.

Benzer şekilde İslam Tarihi dersi NKÜ Tarih Bölümü ve KLÜ Tarih Bölümü'nde zorunlu dersler arasında yer alırken T.Ü Tarih Bölümü'nde bu ders seçmeli dersler arasında yer almaktadır. T.Ü Tarih Bölümü'ne yerleşen birinci sınıf öğrencilerinin Eskiçağ Tarihi ve İslam Tarihi derslerini almaları tamamen seçimlerine bırakılmış gözükmektedir. Öğrenciler bölümün seçmeli dersleri arasında yer alan bu iki dersi seçmedikleri takdirde bölümden bu dersleri almadan mezun olabileceklerdir. Aynı bölümün birinci sınıf programı Büyük Selçuklu Tarihi dersine yer vermesiyle diğer iki bölümün programından ayrı düşmektedir. Eskiçağ ve İslam Tarihi'nin öğrencinin seçimine bırakıldığı programda bu dersin zorunlu dersler arasında yer alması kronolojik bakımdan dikkat çekicidir. Eskiçağ ve İslam Tarihi'ni seçmeli ders olarak alan aynı sınıftaki öğrenciler ile bu iki dersi almayan diğer öğrenciler aynı anda Büyük Selçuklu Tarihi almak zorunda kalacaklardır. Bu yönüyle de dikkat çekmektedir. Seçmeli ders konusunda her üç bölümde farklı uygulama vardır. KLÜ Tarih Bölümü'nde birinci sınıfta seçmeli ders yer almazken diğer iki bölümün programında öğrenciye en az bir en fazla iki dersi seçebilme hakkı tanınmıştır. Diğer iki bölümden farklı olarak NKÜ Tarih Bölümü'nün birinci sınıf dersleri arasında kariyer planı ve yabancı dil becerisiyle ilgili dersler yer almaktadır. Öğrencinin mezuniyet sonrası iş bulabilme imkanının kolaylaşmasında bu tür derslerin etkisi olabilir.

İncelenen bölümlerin ikinci sınıf programlarına bakıldığında, T.Ü. Tarih Bölümü'nün programında öğrencilerin, Moğollar I-II, İlk İslam Türk Devletleri Tarihi gibi dersleri, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Fikir Hareketleri I-II, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'nin Sosyo-Kültürel ve İktisadi Hayatı I-II şeklindeki derslerle aynı sınıfta alıyor olmaları dikkat çekicidir. Öğrenciler, bir ders öncesinde Moğollar'ın istilasını öğrenirken hemen sonrasındaki derste 1908'den sonraki düşünce akımlarını ya da Tanzimat sonrası gelişmeleri anlamaya çalışacaktır. Bu dersler arasındaki kronolojik açıklık metodolojik açıdan kabul edilebilir ölçüde değildir. Tarihi olay ve olguların anlaşılabilmesi, açıklanabilmesi, bu olay ve olgular arasındaki bağlantıların kurulabilmesi açısından kronolojik yakınlığın önemi inkâr edilemez. İkinci sınıfta Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla ilgili bilgiler edinen bir öğrencinin aynı anda zihnen Tanzimat'a taşınması anlaşılabilir bir durum olmasa gerekir. Benzer şekilde KLÜ Tarih Bölümü'nün programında yer alan 20. Yüzyıl Türkiye Tarihi I dersi de böyledir. Diğer derslerle karşılaştırıldığında bu dersin zamansal olarak çok ileride olduğu dikkat çeker.

Her üç bölümün üçüncü sınıf derslerine bakıldığında benzer ve farklı yönler bulmak mümkündür. Alınan ders sayısı açısından üç bölümde eşitlik yoktur. T.Ü Tarih Bölümü'nde öğrenci üçüncü sınıfta her dönem 10 ders almak zorundayken diğer iki bölümden NKÜ Tarih Bölümü'nde her dönem 8 ders, KLÜ Tarih Bölümü'nde ise 7 ders almak zorundadır. Okutulan zorunlu dersler açısından üç bölümün dersleri mukayese edildiğinde ortak tek dersin Osmanlı Tarihi olduğu gözlemlenir. Derslerin kronolojik dizimi açısından zorunlu dersler mukayese edildiğinde en dikkat çekici programın T.Ü Tarih Bölümü'ne ait olduğu görülür. Öğrenciler üçüncü sınıfta bir taraftan Osmanlı Tarihi'nin on altı ve on yedinci yüzyılını okurken aynı anda Türkiye Cumhuriyeti Tarihi veya Millî Mücadele Dönemi Türk-Ermeni İlişkileri gibi çok daha ileri bir zaman diliminde yer alan konuları öğrenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi'ni, üçüncü sınıfta Selçuklu Tarihi ile zorunlu dersler arasında veren tek program, T.Ü Tarih Bölümü'ne aittir. Diğer iki bölüm içerisinde derslerin kronolojik uyumuna gösterilen özen ve dikkat itibarıyla NKÜ Tarih Bölümü arkasından KLÜ Tarih Bölümü öne çıkmaktadır.

Üçüncü sınıf derslerine coğrafi çerçeveden bakıldığında T.Ü Tarih bölümü derslerinin çerçevesinin geniş, diğer bölümlerin daha dar olduğu gözlemlenir. Örneğin, T.Ü Tarih Bölümü'nün dışındaki iki bölüm programında birinci sınıfta iki dönem verilen Orta Asya Türk Tarihi dersinden

sonra tekrar “Orta Asya” olarak isimlendirilen coğrafyaya ait bir derse yer verilmezken T.Ü. Tarih Bölümü’nün üçüncü sınıf programında Orta Asya Türk Tarihi-I-II şeklinde bu bölgeye ait ders konulmuştur. Aynı anda Türkiye ve Balkanlar (19-20 yy) dersinin olduğu hatırlanacak olursa coğrafi çerçevenin diğer bölümlere göre geniş olduğu gözlemlenir. Üç bölümün dersleri arasındaki coğrafi çerçevenin dar veya geniş tutulması ders sayısındaki farklılıkla ilişkilendirilebilir.

Üç bölümün dördüncü sınıf derslerine karşılaştırmalı bir şekilde bakıldığında ders sayılarının eşit olmadığı gözlemlenir. Ders sayısı bakımından ilk sırayı her dönem 10 dersle T.Ü. Tarih Bölümü almaktadır. Dersler arasında karşılaştırma yapıldığında benzerlikten çok farklılıkla karşılaşmak mümkündür. Sözelimi, Osmanlı Tarihi, T.Ü. Tarih Bölümü ve NKÜ Tarih Bölümü’nde dördüncü sınıf zorunlu dersleri arasında yer alırken KLÜ Tarih Bölümü’nün programında bulunmuyor. Yine Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, T.Ü. Tarih Bölümü’nün programında üçüncü sınıftan başlayarak dört dönem okutulurken NKÜ Tarih Bölümü’nde sadece dördüncü sınıfın iki döneminde yer almaktadır. KLÜ Tarih Bölümü’nde ise ismi Türk Modernleşme Tarihi I-II şeklinde olmak üzere dördüncü sınıfta yer almaktadır. Bitirme Ödevi, KLÜ Tarih Bölümü’nde seçmeli dersler arasında yer alırken diğer iki bölümde zorunlu dersler arasında bulunmaktadır.

Bu çalışmada üç bölüm programı karşılaştırılırken bütün öğrencilerin zorunlu olarak aldıkları dersler esas alındığı için seçmeli dersler üzerinden bir karşılaştırmaya gidilmedi. Zorunlu veya seçmeli olsun derslerin isimlerinden hareketle hangi zamana, konuya ya da coğrafyaya odaklandığını tahmin etmek güç değildir. Ancak belirtmeden geçemeyeceğiz ki T.Ü. Tarih Bölümü’nün dördüncü sınıf seçmeli dersleri arasında yer alan “Güncel Olayların Tarihi Bakımdan Tahlili” dersinin içeriğinin ne olduğu, bu dersi seçen öğrencilere hangi konuların verileceği konusunda bir tahminde bulunamıyoruz. Bunun için ilgili bölümün program içeriğindeki haftalık ders konularına bakılması gerekir.

Tarih ilminin usül derslerinin nasıl ve ne şekilde verildiği açısından üç bölümün programına bakıldığında farklılıklar olduğu görülür. T.Ü. Tarih Bölümü’nün programında Tarih Araştırmalarında Metod-I-II şeklinde dördüncü sınıfta iki döneme yayılan bu ders, NKÜ Tarih Bölümü’nün programında birinci sınıf güz ve bahar döneminde bulunmaktadır. KLÜ Tarih Bölümü’nün programında ise bu ders Tarih Bilimine Giriş adı altında birinci sınıfın sadece güz döneminde yer almaktadır.

Görüldüğü üzere üç bölümden ikisinde usül dersi birinci sınıfta verilirken birinde son sınıfta verilmektedir. Ayrıca bu dersin ismi konusunda da üç bölümde farklı adlar tercih edilmiştir. T.Ü. Tarih Bölümü’nün programında birinci sınıfın güz ve bahar döneminde Tarihe Giriş I-II dersi yer aldığı gibi dördüncü sınıf dersleri arasında Tarih Araştırmalarında Metod I-II dersi bulunmaktadır. Aynı bölümün birinci sınıf zorunlu dersleri arasında güz ve bahar döneminde okutulan Tarih Bibliyografyası I-II dersi de hatırlanacak olursa usül ve kaynak derslerini T.Ü. Tarih Bölümü’nün üç farklı ders ve farklı sınıflara yaydığı sonucuna ulaşırız. Bu derslerin isim ve içeriklerinin farklı olduğu kabul edilecek olursa yani Tarih Bilimine Giriş dersinde usül konuları ele alınmıyorsa bu durumda KLÜ Tarih Bölümü’nün zorunlu dersleri içerisinde bu konuları çağrıştıracak dördüncü sınıfın güz döneminde yer alan Tarih Yazımı dışında ders kalmaz. Hangi açıdan bakılırsa bakılınsın her üç bölümün lisans programında Tarih ilminin usulüne dair bilgilerin hangi sınıfta ve hangi isimli derslerle verileceği konusunda türdeşlik yoktur. Birinci sınıftan sonra bu üç bölümden birinden diğerine yatay geçiş yapan bir öğrencinin transkripsiyonunda yapılacak bir eşleştirmede bu öğrencinin usül dersini alıp almadığına karar verirken dersin ismi üzerinden mi yoksa içeriğinden hareketle mi karar verileceği konusunda bu satırların yazarının bir kanaati bulunmamaktadır.

Türkiye’nin Avrupa’ya açılan topraklarında kurulmuş üç devlet üniversitesinin tarih bölümü lisans programlarının karşılaştırmalı olarak incelendiği bu incelemede şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çalışmanın konusunu teşkil eden üç üniversitenin tarih bölümü lisans programları türdeş bir yapıya sahip değildir. Benzerliklerden daha çok aşağıdaki farklılıklar öne çıkmaktadır.
- Her üç bölümdeki zorunlu ve seçmeli derslerin sayısı eşit değildir. Ders sayısı ve içerik yoğunluğu açısından bakıldığında T.Ü. Tarih Bölüm programı ilk sırada bulunmaktadır. Bu bölüme yerleşen bir öğrenci diğer iki bölümde olduğu gibi 240 AKTS ile mezun olacak fakat iki bölüme kıyasla daha fazla ders almak zorunda kalacaktır. İlgili bölüm programında yer alan içerik olarak birbirine yakın dersler programdan kaldırılmak suretiyle ders sayısı azaltılabilir. Örneğin, tarih ilminin metodolojine dönük olarak verilen Tarihe Giriş I-II, Tarih Araştırmalarında Usül I-II dersleri tek bir ders haline getirilebilir. Programda buna benzer değişiklikler yapma imkânı vardır.
- Her üç bölümde Tarih ilminin metodolojisiyle alakalı derslerin isimleri, dönem sayısı ve bu derslerin okutulacağı sınıf konusunda birliktelik ve türdeşlik yoktur. Bununla ilgili dersler, bir bölümde birinci sınıfta okutulurken diğer bir bölümde dördüncü sınıfta okutulmaktadır. Ya da bir bölümde sadece bir dönem ve bir ders olarak verilirken bir başka bölümde birden fazla ders ve dönem ayrılarak verilmektedir. Derslerin isimleri de her bölümde farklılaşmaktadır. Her üç programda, bu derslerin isimleri, içerikleri ve verildiği dönem türdeş hale getirilirse bu üniversiteler arasında yatay geçiş yapan öğrencilerin bu konuyla ilgili iş ve işlemleri kolaylaşır.
- Her üç bölümde hangi derslerin zorunlu hangi derslerin seçmeli kategorisinde okutulacağı ya da okutulması gerektiği konusunda da bir türdeşlikten söz edilemez. Örneğin Eskiçağ ve İslam Tarihi dersleri TÜ Tarih Bölümü programında seçmeli dersler arasında yer alırken diğer iki bölümde bu dersler zorunlu dersler arasında bulunmaktadır. Yine bu bölüm özelinde olmak koşuluyla Moğollar dersi iki dönem zorunlu dersler arasına konurken İslam Tarihi seçmeli dersler kategorisine alınabilmektedir. Tarih öğrenimi gören bir öğrenciye, bu alanın konuları verilirken, dersler programa yerleştirilirken kronolojik sıralamaya, derslerin birbiriyle olan ilişkilerine dikkat edilmelidir. Aksi takdirde öğrenci, tarih öğreniminden yeterince verim alamayacağı gibi programın hedeflerine de tam anlamıyla ulaşamayacaktır.
- Tarih bölüm programındaki derslerden hareketle her üç programdaki tarih anlayış ve yaklaşımının birbirine benzer olduğu tespiti yapılabilir. Derslerin ağırlık merkezini Türkiye ve Türk Tarihi oluşturmaktadır. Bu da göstermektedir ki her üç lisans programı 20. yüzyılın başlarındaki milliyetçi tarih anlayışı ve bakışının etkisi altındadır.

KAYNAKÇA

- Acun, R. (2020) “Karşılaştırmalı Açından Türkiye’de ve Amerika’da Tarih Eğitimi: Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü ve Western Illinois Üniversitesi Tarih Bölümü Üzerine Örnek Bir Çalışma”. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi (TUHED)*, 9 (1), 232-247.
- Aktaş, Ö. ve Aktaş, D. (2019) “Yükseköğretim Program Atlası (2018) Verilerine Göre Tarih Bölümlerinin ve Tarih Öğretmenliği Programlarının Değerlendirilmesi”. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi (TUHED)*, 8 (2), 476-498.
- Aydemir, A. (2012) “Türkiye’de Tarih Öğretimi Hakkında Yayımlanmış Makaleler: Bir Bibliyografya Denemesi”. *Turkish Studies*, 7 (4), 843-863.
- Kıral, B. (2020) “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- <https://tarih.trakya.edu.tr>. (2023a). <https://tarih.trakya.edu.tr/pages/bolumumuzun-tarihcesi>; Erişim Tarihi: 2 Şubat 2023.

<https://tarih.trakya.edu.tr>. (2023b). <https://tarih.trakya.edu.tr/pages/ders-plani-ve-icerikleri>; Erişim Tarihi: 3 Şubat 2023.

<http://fened-t.web.nku.edu.tr>. (2023). <http://fened-.web.nku.edu.tr/BölümHakkında/0/s/11186/7668>: Erişim Tarihi: 2 Şubat 2023.

<http://bilgipaketi.nku.edu.tr>. (2023). <http://bilgipaketi.nku.edu.tr/Tarih/bolum/m/5559/484>; Erişim Tarihi: 3 Şubat 2023.

<https://tarih.klu.edu.tr>. (2023). <https://tarih.klu.edu.tr/Sayfalar/2633-bolum-hakkinda.klu>; Erişim Tarihi: 2 Şubat 2023.

<https://fef.klu.edu.tr>. (2023). https://fef.klu.edu.tr/dosyalar/birimler/fef/dosyalar/dosya_ve_belgeler/büro/ders.pdf; Erişim Tarihi: 4 Şubat 2023.

Yüksel Öztürk, Ş. ve Şimşek, A. (2013) “Tarih Eğitimi Alanında Yayımlanmış Türkçe Makaleler Bibliyografyası” *Türk Tarih Eğitimi Dergisi* (TUHED), 2 (1), 110-145.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: The role of history education in a student's understanding of the cultures of the society he lives in and of other societies, and in shaping his view of today and the world cannot be denied. For this reason, there is a connection between the courses taken by the student in the department and his/her view of history and the world. In addition, the education he receives has a great impact on the student who is placed in the history department, in gaining the knowledge and skills needed by the age and society in which he lives, and in facilitating the opportunity to find a job.

Universities in Turkey have many history departments and every year a significant number of students graduate from these departments. Which courses are taught to the students who are placed in the history department? In this study, the undergraduate programs of the history department of three state universities in Turkey were examined comparatively.

Method: In this study, document analysis method was used. Document analysis is a method used by historians. In document analysis, the researcher can obtain the data he needs without observation or interview. In this direction, the undergraduate programs of the three state universities, which are the subject of the study, were examined. The similarities and differences between the courses taught in these examined programs were revealed. Thus, it was aimed to give preliminary information to students who want to study history by choosing these departments, about what kind of undergraduate program awaits them, to raise awareness and to pioneer similar studies from now on.

Findings: When the undergraduate programs of all three departments are examined, it is seen that courses are taught under different names for four years. When the first year program of the history department of all three departments is examined together, the similarities and differences draw attention. Although the ECTS per semester of the courses taught in the first year program of the said departments are equal, the number of courses is different. While the first year students of Trakya University History Department take 20 courses in total, this number is 21 in Namık Kemal University History Department and 15 in Kırklareli University History Department. It is clear that there is no equivalence in all three departments in terms of the number of courses. The first thing that draws attention in the second year program of the three departments is the difference in the number of courses. In the program of Trakya University History Department, the student has to take 10 courses to fill 30 ECTS, while this number is lower in the other two departments. When we look at the courses in the department program in terms of chronological and geographical framework, there are obvious points that stand out. The second year courses in all three department programs mainly focus on Turkish history and the history of Turkey.

Conclusion and Discussion: In terms of the courses in the first-year curriculum, similarities and differences stand out in all three sections. For example, Ottoman Turkish and Central Asian Turkish History/Pre-Islamic Turkish History are taught in the first grade of all three departments. Although the names are different, it is

seen that courses such as Introduction to History, Methodology of History, Introduction to History, and History Bibliography are among the compulsory courses. In the first year, courses on Ancient History are given under different names in all three departments. In this study, while comparing the three department programs, a comparison was not made over the elective courses, since the compulsory courses taken by all students were taken as the basis. It is not difficult to guess what time, subject or geography the courses focus on from the names of the compulsory or elective courses. In this study, in which the history department undergraduate programs of three state universities established in Turkey's territory opening to Europe were examined comparatively, the following conclusions were reached: The history department undergraduate programs of the three universities that are the subject of the study do not have a homogeneous structure. The following differences stand out more than the similarities: The number of compulsory and elective courses in all three departments is not equal. Trakya University History Department program is in the first place in terms of number of courses and content density. A student placed in this department will graduate with 240 ECTS as in the other two departments, but will have to take more courses compared to the two departments. The number of courses can be reduced by removing courses that are close to each other in terms of content in the program of the relevant department. For example, Introduction to History and Procedure in History Studies, which are given for the methodology of the science of history, can be combined into a single course. It is possible to make similar changes in the program. There is no unity or homogeneity in the names of the courses related to the methodology of the science of history, the number of semesters and the class in which these courses will be taught in all three sections. The courses related to this are taught in the first grade in one department and in the fourth grade in another department. Or, while it is given as only one semester and one course in one department, it is given by separating more than one course and semester in another department. The names of the courses also differ in each department. In all three programs, if the names, contents and period of these courses are made homogeneous, the work and transactions of the students who transfer between these universities will be easier. There can be no homogeneity in terms of which courses will or should be taught in the compulsory and elective categories in all three sections. For example, Ancient and Islamic History courses are among the elective courses in the History Department of Trakya University, while these courses are among the compulsory courses in the other two departments. Again, on the condition of being specific to this department, the Mongols course can be included in the two-semester compulsory courses, while Islamic History can be included in the category of elective courses. When giving the subjects of this field to a student studying history, while placing the courses in the program, attention should be paid to the chronological order and the relations of the courses with each other. Otherwise, the student will not be able to get enough efficiency from history education and the goals of the program will not be fully achieved. Based on the courses in the history department program, it can be determined that the understanding and approach of history in all three programs are similar to each other. The center of gravity of the courses is Turkey and Turkish History. This shows that all three undergraduate programs are under the influence of the nationalist historical understanding and perspective of the early 20th century.

Keywords: Higher Education, History Undergraduate Programs, Namık Kemal University, Trakya University, Kırklareli University.